

DOI: 10.30840/2413-7065.2(71).2019.170918

МІКРОТОПОНІМІЧНА СПАДЩИНА РІДНОГО КРАЮ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Юлія ВАСІЛЬЄВА

учениця 10 класу Джурівської загальноосвітньої школи
Снятинського району Івано-Франківської області

Науковий керівник – **Чобан Роман Дмитрович**, учитель географії

Об'єктом дослідження є мікротопонімія села Джурів, предметом дослідження – історико-географічна, лінгвістична інформативність мікротопонімів та проблеми їх збереження.

Завданнями роботи є складання топонімічного словника малих географічних назв досліджуваної території, аналіз інформації, яку несуть у собі назви, уточнення та власна інтерпретація походження окремих мікротопонімів, їх класифікація, визначення проблем збереження мікротопонімії та окреслення посылних шляхів їх вирішення.

Село Джурів Снятинського району Івано-Франківської області розташоване на правому березі річки Рибниці в межиріччі Пруту та Черемошу. Територія є складовою Передкарпатської височини.

Клімат Джурова зазнає відчутного впливу близькості Карпат. Мікроландшафти досить різноманітні. Цьому великою мірою сприяє рельєф – горбисті та рівнинні ділянки, терасована долина річки, яри, балки, стариці.

На території Джурова зафіксовано 12 різночасових археологічних пам'яток, що введені в науковий обіг (від верхнього палеоліту до козацьких часів).

Дослідженням мікротопонімії Передкарпаття та Карпат займався і займається чимало вчених: О. Карпенко, Д. Бучко, Р. Процак, М. Білінська, О. Дрогобицька, М. Паньків, М. Габрак та ін. Мікротопоніми конкретно села Джурів вперше зафіксовані краєзнавцем Дмитром Чобаном в науково-краєзнавчому нарисі «Село над бистроплинною Рибницею», де пояснено виникнення назв і подана їх

Вид на село Джурів з ур. Веретище

класифікація за походженням [20, с. 8–9]. Найбільш ґрунтовним дослідженням у цьому плані є праця Мирослава Габорака «Мікротопонімія Покуття», де подано більшість мікротопонімів Джурова та проаналізовано їх походження [9] на основі законів лінгвістики.

Нами зібрано всі мікротопоніми місцевості, що є доповненням до поданих М. Габораком у названій праці. До окремих з них записано легенди та перекази. Це дало змогу дещо по-іншому трактувати походження деяких назв. Всі мікротопоніми нанесено на картосхему. Їх зафіксовано так, як вони вимовляються місцевою говіркою, не спотворюючи реального звучання, що дає можливість точніше з'ясувати їх етимологію.

Топонім «Джурів» походить від власного імені Джур. Старші люди запевняють, що назва села пішла від джерел, яких у Джурові дуже багато, і перші поселенці поселилися біля них [11, 12], однак народна етимологія часто «помиляється», як і в цьому випадку. На картах Боплана (XVII ст.) назва села на латині підписана як *Jougu*, що не відповідає реальному звучанню та вжитку населенням цього топоніма.

Село Джурів поділяється на дві частини – **Горішній кут** (західна, вища, частина села) та **Долішній кут** (східна, нижча, частина).

Більшість мікротопонімів Джурова наведено у згаданій уже праці М. Габорака. Нами доповнено цей перелік новими назвами і їх характеристиками. На основі інформації респондентів подано власну інтерпретацію походження деяких мікротопонімів.

Бабин хрест – місце на височині під лісом, де з давніх часів стояв хрест. «Назва виникла в результаті трансонімізації

однорічного реалоніма – найменування хреста, що стояв колись на горбі. Очевидно, той хрест поставила там якась *баба*» [9, с. 15].

Однак, на нашу думку, походження назви є іншим. Респонденти розповіли, що хрест встановлений тому, що колись дуже давно йшла через ліс баба і на цій місці замерзла [11, с. 12]. Подібні перекази побутують у Карпатському регіоні в багатьох місцях. Зокрема, М. Кугутяк в своїй праці [7, с. 143] наводить легенду, записану В. Шухевичем, про попадю Одокію, що мала 12 кожухів, йшла в снігову бурю на полонину пасти вівці. Кожухи намокали, і вона їх по одному скидала, а на тих місцях ставили хрести. Згодом попада замерзла і перетворилася на камінь, з-під якого витікає цілюще джерело. Подібні легенди та перекази свідчать про древні культові місця часів язичництва.

Найімовірніше, що на цьому місці стояв один із язичницьких ідолів, який з приходом християнства був ліквідований, і тут встановили хрест.

Бавка – частина лісу із ярмом на південному схилі височини. «Назва... позначає як від'ємні, так і позитивні елементи рельєфу: суха впадина; суха долина; русло річки, що висохла, пор. також *балка* яр з пологими схилами, русло висохлої річки яр, утворений течією річки» [9, с. 17].

Бажандарня – фрагмент спеціально насадженого паном (за польських часів) смерекового лісу на лівому березі р. Рибниці, де колись він розводив фазанів («бажанд» – польськ. «фазан»).

Брами – залишки древніх оборонних валів на околиці села. «Назва вказує на те, що на підвищенні, очевидно, були колись в'їзні ворота до укріпленого замку» [9, с. 62]. В селі побутує переказ,

що там колись затонула церква (місцевою говіркою – «церква потала і пішла із дзвонами під землю») [11].

Брусне́, або Брусні́ – великий, розлогий яр в горішній частині лісу. «Можливо, таку назву урочище отримало завдяки своєму кольору (червоний) або через велику кількість розкиданих тут гострих каменів, що могли використовуватися як матеріал для точильних інструментів, пор. гуц. *брус* камінь для гострення коси, ножів» [9, с. 66].

Великі горби́ – найвища частина села, що заселена, зайнята під ріллею та садами, абс. висота – 320 м.

Верети́ще – височина, покрита лучною рослинністю, абс. висота – 330 м. «Назва, очевидно, звучала колись як *Воротище*, що є семантичним утворенням від апелятива *воротище* – місце, де були ворота» [9, с. 91].

Вікни́ще – зникла фація в урочищі Толока. Колишне водне дзеркало фрагментарного болота.

Вужиків потік – неглибокий яр на західному схилі лівого берега р. Рибниці, вкритий лісом. «Назва вказує на належність землі навколо гідрооб'єкта *Вужиківі*, пор. прізвисько *Вужик*» [9, с. 130].

Вусова – поляна під лісом, що колись оралася. «Назва походить від антропоніма *Вус*, пор. прізвище *Вус*» [9, с. 131].

Герасимівка – орне поле в східних околицях села. «Назва утворена за допомогою суфікса *-іvk(a)* від антропоніма *Герасим*» [9, с. 142].

Гребелькі́ – струмок у південній частині с. Джурів, ліва притока р. Черемошу. «Назва вказує на те, що русло струмка було прокладене в рові» [9, с. 185].

Гуцули – частина лісу у північній околиці лісового масиву. Назва виникла, ймовірно, від того, що на цій ділянці

лісу певний час працювали вихідці з Гуцульщини.

Джу́хня – ліс на північному схилі правого берега р. Рибниці. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *джухня* (діал.) гуцавина; густий важкопрохідний ліс, у якому легко заблукати» [9, с. 214].

Дібро́ва – центральна, найвища, в рельєфі частина долишнього лісу в с. Джурів. «Назва утворена від апелятива *діброва* 'листяний ліс на родючих ґрунтах, у якому переважає дуб'» [9, с. 217–218].

Довбушева кирни́чка – обладнане джерело в лісі, що знаходиться у витoku яру, абс. висота – 343 м. «*Криниця* – глибоко викопана й захищена цямринами від обвалів яма для добування води з водонесних шарів землі; а атрибутивним членом є прикметник *Довбушева*, що вказує на найменування гідрооб'єкта на честь Олекси Довбуша» [9, с. 226].

Доли́на – найнижча в рельєфі села заселена частина, правий берег річки Рибниці. «Назва утворена від апелятива *долина* – рівна плоска місцевість, розташована між горбами чи горами» [9, с. 232].

Дубни́кі – невеликий яр та його околиці на південному схилі височини. «Назва вказує на вид дерев, які проростають в урочищах» [9, с. 248].

Жереб'ї́ – рівнинна частина полів у східній частині села, що має фрагментарні болота, тепер дренавані. «Назва утворена від апелятива *жереб'ї*, мн. від *жереб'я* – мала кобила; лоша. Вона вказує на те, що на полях та в лісі колись випасали лошат» [9, с. 260].

Заку́тина – фрагмент орного поля під лісом. «Назва вказує на місце розташування поля» [9, с. 285].

Зарі́нок – низька та висока заплава р. Рибниці із алювіальними наносами та

луговою рослинністю. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *зарінок*. Вона вказує на місця розташування урочищ та на характер їх ґрунтів» [9, с. 301]. На нашу думку, назва вказує на те, що територія зарінена, тобто покрита рінню (дрібнокам'янистими наносами річки).

Знесіне́ – схил та найвища частина горбів на сході села, абс. висота – 340 м. «Назва, очевидно, мотивована найменуванням монастиря *Знесіння* (Вознесіння) Господнього, що був колись на горбі. Варіант його назви відбиває особливості місцевих говірок» [9, с. 316].

Зрудки – зниклий ландшафт в урочищі Толока. Найбільш сухе місце цього урочища [11].

Канчукове – фрагмент лісу. Назва походить від власного імені власника лісової ділянки.

Кирнички́ – ряд джерел, що виходять на поверхню вздовж підшови другої тераси Рибниці. «Назва вказує на наявність в урочищі багатьох джерел та криничок» [9, с. 347].

Козаччина – куток села в західній околиці. Походить від прізвиська Козак, жителя цього кутка.

Коробін – східна частина села Джурова, що займає велику територію і включає в себе поля, височини, потоки, садиби, сади, дорогу в сусіднє село. «Назва неоднозначна щодо походження. Можливо, від румунського антропоніма – прізвища колишнього власника землі» [9, с. 395].

Кривуля, Кривулі́ – окрема стариця або їх ряд у різних частинах села, заболочена, покрита осоковою рослинністю, із водним дзеркалом у вологі роки. «Назва вказує на форму стариці. Варіант назви відбиває особливості місцевої говірки» [9, с. 420].

Ксьондзський сад – колишній сад, ділянка в лісі, що в давнину належала місцевому священику.

Левада – поляна, сінокіс під лісом та в лісі, вкрита садом. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *левада*» [9, с. 450].

Липкі́ – рівнинна частина поля біля струмка, береги якого вкриті чагарниками. «Назва вказує на характер рослинності в давнину в урочищах та навколо них» [9, с. 456].

Лівниця – пасовище. «Назва, очевидно, є розмовним фонетичним варіантом від *Лімниця*» [9, с. 462]. Означає пасовище з нерівною поверхнею.

Лупаний берег – поля в західній частині села. «У назві опорним компонентом є апелятив *берег* ‘невелике підвищення’, а атрибутивним членом – дієприкметник *лупаний* ‘відбитий; виколюбаний; видовбаний’» [9, с. 476].

Лу́пінь – північний погордований схил узлісся, порослий лучно-болотистою рослинністю із чагарниками та окремими деревами. «Назва утворена від апелятива *лупінь*. Вона вказує на те, що в урочищі колись обдирали з дерев кору для їх висихання» [9, с. 478].

Магдичка – частина лісу, приурочена до великого розлогого яру. Назва виникла, ймовірно, від власного імені власниці частини лісу.

Малі горбі́ – територія, розташована західніше від Великих горбів, розташованих у рельєфі дещо нижче – 280–320 м. «Назва утворена від *горб* – невелике округле підвищення на площині; а атрибутивним членом є прикметник *малі*, що вказує на розміри орооб'єктів» [9, с. 493]. На основі даних респондента [11] назва походить від кількості господарств у північній горбистій частині села, що

розташовані відокремлено. Великі горби – господарств більше, ніж на Малих горбах.

Млинівка – струмок, права притока р. Рибниці. «Назва утворена від апелятива *млинівка* ‘канал, яким іде вода з річки до млина’» [9, с. 517].

Млинище – територія околиць того місця, де колись стояв старий млин, зараз одна із невеликих вулиць села. «Назва утворена від апелятива *млинище*. Вона вказує на те, що куток розкинувся на місцевості, де колись був старий млин» [9, с. 516].

У селі є ще один млин у східній околиці села, однак мікротопоніма ця територія не має. Отже, швидше за все, назва «Млинище» вказує на те, що цей млин був побудований найшвидше.

Могилиці – комплекс двох груп курганів у лісі на вододілі між Прутом і Рибницею, одна із найвищих місцевостей населеного пункту. За попередніми даними археологів, кургани відносять до межановицької культури (кінець III – початок II тисячоліття до н. е.). Назва фактично призабута, про неї в селі чули тільки окремі старожили [11], але не всі знають точне місце розташування.

Обочі – південний схил височини, під лучною рослинністю. «Назва утворена способом плуралізації та онімізації апелятива *обіч*» [9, с. 568].

Олесь – зниклий природний комплекс в урочищі Толока. Ймовірно, назва походить від власного імені власника.

Орелеччина – частина лісу в долішній частині села. «Назва утворена за допомогою суфікса *-ин(а)* від антропоніма *Орелецький*. Таке прізвисько мав пан, що проживав у с. Орелець і володів цим полем» [9, с. 576]. Точніше, назва виникла тому, що цією частиною лісу володів пан із села Орелець.

Осерёдок – «назва вказує на розміщення урочищ посередині між такими ж іншими об'єктами або в центрах населених пунктів» [9, с. 578].

Панська долина – територія в околицях с. Рудники, яка належала пану за часів панської Польщі.

Перевід – фрагмент струмка Млинівка, ліва притока р. Рибниці. «Назва вказує на те, що русло потоку було штучно змінено, спрямовано в інший бік» [9, с. 596].

Пісок – відслонення жовтих пісків, урвище на лівому березі р. Рибниці. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *писок* ‘мисок на річці’» [9, с. 610]. На нашу думку, назва утворилася таким чином. Відслонення пісків цього урочища здалеку виглядає як своєрідний високий берег-останець річки. Жовтий пісок вирізняється особливо, його обриси нагадують голову, обличчя, однак дещо спотворене. Звідси і назва «писок», тобто негарне обличчя.

Підбуківець перший, Підбуківець другий, Підбуківець третій – південні схили височин, фрагменти орного поля, що приурочені до трьох пересихаючих струмків. «Назва, у якому опорним словом є мікротопонім – найменування лісу *Підбуківець*, у якому протікає потік, а атрибутивним членом – числівник, що вказує на порядковий номер потоку» [9, с. 613].

Раніше, в дорядянські часи, цих назв не вживалося. Замість порядкових назв Перший, Другий та Третій Підбуківець користувалися назвами Перша, Друга, Третя Діброва [12].

Під плитами – фрагмент русла річки Рибниці, де відслонюються пісковикові валуни. Вони окатані, плоскі, мають вигляд великих овальних плит.

Підділля – «назва утворена семантичним способом від апелятива *підділля*

‘місцевість під горбом’. Вона вказує на місце розташування урочища» [9, с. 622].

Підосік – урочище на лівому березі заплави річки, фрагмент лісу, що приурочений до повороту ріки. Назва виникла від постійного переважаючого тут групи дерев осики, що є контрастом до навколишньої грабово-дубової рослинності.

Полики – схил правого берега Рибниці, погордований зсувами, покритий лучно-чагарниковою рослинністю. «Назва виникла в результаті трансонімізації однозвучного мікротопоніма – найменування урочища, у якому височіє горб» [9, с. 654].

Потіцький – присілок у лісі, в даний час там ніхто не живе, будівлі зруйнувалися. «Назва виникла від гідроніма – найменування потоку, біля якого розкинувся куток» [9, с. 668].

Помірки – поля на південь від села, ґрунти яких малородючі. «Назва із широким спектром значень: ‘шмат городу, поля, що є додатковим наділом; прирізок’, ‘низина біля річки’» [9, с. 659].

Похильня – печери-ходи у твердих піщаних породах, що прокладені людьми під час видобутку бурого вугілля, котре залягає близько до поверхні у горішній частині с. Джурів на лівому березі р. Рибниці. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *похильня* (діал.) – похиле місце, пор. *похильний*, який знижується поступово, не круто; спадистий. Вона вказує на похилість печер, що є в урочищі» [9, с. 670]. Однак є й інша версія походження назви. Шахтар, вивозячи вугілля тачкою у прокладеному тунелі, весь час перебував у зігнутому положенні, був похилений. Підземні ходи прокладалися в твердих породах низькими для більшої безпеки, економії сил та коштів.

Пудеве – галявина в лісі, колишнє місце господарства власника на прізвисько Пудь.

Розсішний – центральна частина горішнього лісу в с. Джурів. «*Розсоха* – розгалуження чи злиття двох річок, пор. *розсіи*, *росіи* – розгалуження, місце злиття двох річок» [9, с. 699]. У цьому випадку, швидше за все, назва стосується місця розгалуження доріг.

Савчуків потік – яр, порослий лісом, на схилі височини, лівого берега Черемошу. «Назва вказує на належність гідрооб’єкта та землі навколо нього Савчукові» [9, с. 713].

Серебрище – частина орного поля під лісом. «Назва неоднозначна щодо походження. Вона може бути утворена семантичним способом від апелятива *серебрище* ‘місце, де знаходили срібло чи срібні вироби’» [9, с. 726].

Середні городи – городи, що приурочені до середньої вулиці, яка простягається посередині села між Гостинцем і Долиною.

Сива кирніця – обладнане джерело в полі. Назва, ймовірно, дана за характеристикою цямриння, що мала сивий колір.

Сутки – вузька вулиця, що з’єднує рівнинну та горбисту частину долишньої частини села. «Назва утворена від апелятива *сутки*. Вона вказує вузькі розміри кутка, який з’єднує рівнинну та горбисту частину села» [9, с. 781].

Теребєжі – височина, порізана ярками та зсувами, покрита луками та чагарниками, абс. висота – 350 м. «Назва вказує на те, що височина колись була очищена від кущів і дерев» [9, с. 791].

Толічина – невеликий вигін серед садиб долишнього кута села.

Толока – південна рівнинна частина села, де пасеться худоба. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *толока*» [9, с. 802].

Царина – орне поле в південно-західній околиці села. «Назва утворена від апелятива *царина*» [9, с. 841].

Чигор – частина лісу в східній околиці долішнього лісу. «Назва утворена від апелятива *чигор* – молодий ліс, куші. Вона вказує на характер рослинності в урочищі» [9, с. 865].

Чорновище – найвища вирівняна ділянка височини, поляна серед лісу, абс. висота – 357 м. «Назва утворена семантичним способом від апелятива *чорновище* – місце, де було щось чорне. Що саме було на підвищенні, пояснює інша назва орооб'єкта – Каратура, яка походить з тюркського кага чорна + тура укріплене місце, поселення; фортеця, замок. Вона вказує, що на горі була колись чорна фортеця або замок з чорною баштою».

Назва походить від старослов'янського слова «чернь», що означає поселення простого, чорного, люду [10, с. 123]. Із заходу до *Чорновища* прилягає урочище *Брами*, яке є незаперечним доказом існування в цій місцевості оборонних споруд.

Чурчик – джерело в лісі в підошві другої тераси лівого берега р. Рибниці.

Штрека – колишній залишок насипу від вузькоколійки.

Створення універсальної класифікації мікротопонімів є проблематичним. Вчені дискутують з цього питання постійно і не дійшли однозначної думки. Класифікацій залежно від мети досліджень у науці розроблено багато. Ми подаємо дві типи: перша – за об'єктами номінації та друга – за співвідношенням назв, що стосуються природних та суспільних процесів. Авторською є

класифікація за відображенням у назвах антропогенного тиску на навколишнє середовище в час номінації.

Класифікація назв за об'єктами номінації

1. Назви, що походять від особливостей рельєфу (ороніми): Веретище, Кривуля, Горішний кут, Долішний кут, Обочі, Бавка, Долина, Великий діл, Малий діл, Підділля.

2. Назви, що походять від господарської діяльності: Терережі, Млинівка, Перевід, Сива криниця, Млинище, Банжадарня, Закутина, Похильня, Штрека, Розсішний, Толока, Толічина, Помірки, Чигор.

3. Назви, що походять від власних назв та соціального стану людей: Вужиків потік, Довбушева кирничка, Савчуків потік, Коробін, Вусова, Герасимівка, Орелеччина, Олесь, Панська долина, Пудеве, Канчукове, Козаччина, Ксьондзьський сад.

4. Назви, що виникли і пов'язані з історичними подіями та релігійними святами: Знесіне, Бабин хрест, Брами, Чорновище, Могилиці.

5. Назви, що походять від ландшафтних особливостей:

а) рослинного світу: Підосік, Закутина, Липки, Левада, Чигор, Діброва, Осередок, Полики, Полик, Джухня, Дубники, Царина.

б) водних: Вікнище, Підбуківець (перший, другий, третій), Кривуля, Довбушева криничка, Чурчик, Лівниця, Потіцький, Кирнички, Гребельки.

в) геолого-геоморфологічних: Підплитами, Брусне, Лупінь, Писок.

6. Назви, що походять від особливостей розселення: Великі горби, Малі горби, Сутки, Середні городи.

7. Назви, походження яких не з'ясоване: Жереб'ї, Серебрище.

**Класифікація мікротопонімів
за відображенням антропогенного
тиску на навколишнє середовище
в час їхньої номінації**

1. Мікротопоніми, назви яких вказують на високий ступінь зміни ландшафту: Банжадарня, Брами, Ксьондзський сад, Млинище, Могилиці, Панська долина, Перевід, Похильня, Середні городи, Теребежі, Толічина, Толока, Царина, Чорновище, Штрека.

2. Мікротопоніми, назви яких вказують на середній ступінь зміни ландшафту: Гребельки, Закутина, Левада, Помірки, Пудеве, Розсішний.

3. Мікротопоніми, назви яких вказують на низький ступінь зміни ландшафту: Осередок, Сива кирниця.

4. Мікротопоніми, назви яких вказують на зміни ландшафту: Бавка, Брусне, Вужиків потік, Вусова, Герасимівка, Вікнище, Гуцули, Джухня, Діброва, Діл, Долина, Дубники, Зарінок, Знесіне, Зрудки, Канчукове, Кирнички, Козаччина, Коробін, Липки, Кривуля, Лівниця, Лупаний берег, Лупінь, Магдичка, Малі горби, Млинівка, Обочі, Олесь, Орелеччина, Писок, Підбуківець, Підділля, Підосік, Під плитами, Полики, Потіцький, Савчуків потік, Чигор.

5. Мікротопоніми, назви яких не стосуються ландшафтів: Довбушева криничка, Веретище, Чурчик.

6. Нез'ясовані назви: Серебрище, Жереб'ї.

На досліджуваній території є кілька мікротопонімів, назви і ландшафти яких зникли після проведення дренажів у 70-х роках ХХ ст. Це урочища Зрудки, Олесь, Вікнище, що розташовані на території великого урочища Толока.

Мікротопонімія України постійно зазнає суттєвих втрат. Назви зникають

з обігу внаслідок багатьох причин. Перш за все це та, що зменшується кількість носіїв місцевої інформації – колишніх господарів, людей, які працювали, власне, у своїй рідній місцевості протягом тривалого часу чи всього життя. Найкраще, коли вдається знайти старожилів, що є корінними жителями, причому у кількох поколіннях. Опитування таких респондентів дало нам можливість почути та зафіксувати мікротопоніми так, як вони звучать у цій місцевості, отримати народне етимологічне трактування назв, уточнити прив'язку назв до місцевості, зафіксувати інформацію про природу, історію та господарство досліджуваної території, отримати дані про зміну в часі означених територій та об'єктів, у тому числі тих, які зникли внаслідок природного та антропогенного впливів, віднайти нові, зафіксувати забуті та маловживані назви, записати перекази щодо назв, що несуть у собі суспільно-географічну інформацію.

Відплив сільського населення, зміна власності на землю, поява в населених пунктах жителів з інших регіонів зумовлюють забуття старих географічних назв та появу нових, часто не властивих для цієї місцевості. Нові назви, витісняючи автентичні, не зовсім повно і вірно відображають природні чи суспільні реалії середовища.

Значна частина мікротопонімів України зникла з людської пам'яті у радянські часи. Більшість земельних ділянок були колективізовані, чимало господарських об'єктів ліквідовано, на їх місці створено нові. Докорінно змінено значну кількість мікроландшафтів. Насильно нав'язувалися нові найменування, переважно з ідеологічним підґрунтям, що були цілком чужі і неприродні для цієї

місцевості. Процес дерадянзації, повернення у вжиток рідних назв поки що проходить не так, як би це було потрібно. Крім цього, разом з дерадянзацією треба проводити ще й процес «десуржикізації».

Після розпаду СРСР деякою мірою ще продовжувалася інерція ідеологічного впливу. Наприклад, у перші роки незалежності України, коли розпаювали ділянки землі і роздали людям, з'явилися в обігу такі назви, як «Казахстан» і «Куба». Це поля на околиці села. Їх виникнення можна пояснити тільки як результат розташування. «Казахстан» розміщений ближче до центральної частини села і займає більшу площу, а «Куба» – далі і має меншу площу. Квадрати полів розділені дренажними каналами. Автентична назва – «Царина» – вживалася для обох цих територій. Зараз її використовують тільки окремі жителі села.

Вулиці села в основному отримали свої назви в радянський час і автентичність до уваги не бралася. перейменування («дерадянзація») відбулося у 1992 р. «Ідеологічні назви» зникли, вони не прижилися і не використовуються зараз серед населення. Однак питання збереженості древніх найменувань повністю не вирішилося.

З автентичних назв вулиць повернуто в 90-х роках тільки три: Коробінська, Толічина, Гордіївка. На жаль, у документах не зафіксована древня назва центральної вулиці – Гостинець (зараз Івана Франка). Цією назвою послуговується чимала кількість жителів села. Цей мікротопонім є типовим для території України і вказує на центральне положення, основний шлях, головну дорогу серед інших. Повернути автентичну назву потрібно і вулиці Середній (у документах – Січових стрільців), що також вживається значною

кількістю місцевого населення, в тому числі і молодшим поколінням. Вулиця порівняно довга, проходить через значну частину села посередині, паралельно між Гостинцем і річкою Рибницею. Збереження подібних назв необхідне, тому що їх етимологія вказує на специфіку давнього розселення і розташування господарств на території Джурова. Назва вулиці Сутки (вказує на вузькі розміри шляху) також має право на збереження. Вона прокладена у 50-х роках і з'єднала дві паралельні дороги, а назву отримала древню.

За часів незалежної України для потреб комунального господарства району виникла необхідність найменування всіх нових та невеликих вулиць. Терміни подачі назв були дуже стислими. Працівниками сільської ради нашвидкуруч подалися назви, які придумалися буквально на ходу. При цьому допущено ряд орфографічних помилок, вжито русизми, деякі назви дані за прізвиськами жителів села, не враховано можливості милозвучності, естетичності та оригінальності назв. У цілому такі найменування не прижилися, вони не вживаються місцевим населенням, а існують фактично тільки в документації комунальних підприємств. Нами проаналізовано походження цих назв і запропоновано рекомендації для виправлення неточностей та помилок.

Майже не розробленим та недостатньо напрацьованим у державі є питання картографічного відображення мікротопонімів.

Карти як давніх часів, так і сьогоденні не відображають усієї повноти географічних назв. Найбільше мікротопонімів серед усіх великомасштабних карт позначено на картах часів панської Польщі, однак і на них відображено

близько 10 відсотків від усіх назв на місцевості [26]. Ще менше назв на топокартах радянського часу [17]. Певна частина назв перекручена внаслідок полонізації, русифікації, є помилки, не відображається специфіка місцевої говірки, вжита мова колишніх метрополій.

Нами напрацьована картосхема мікротопонімії села Джурова. Вважаємо, що картосхема для нанесення мікротопонімів повинна мати такі характеристики: масштаб 1:10000 або 1:25000, горизонталі із якнайбільшою кількістю підписів висот, позначенням якнаймаксимальнішої кількості ландшафтних та господарських об'єктів. Самі назви-підписи можна диференціювати таким чином: назви забуті, ті, що не вживаються, не мають точної прив'язки, назви, ландшафти чи господарські об'єкти яких зникли. При цьому доцільно підписати їх різними кольорами чи шрифтом.

Створення своєрідного банку карт, картосхем з малими географічними назвами є важливим і невідкладним завданням на найближчі десятиліття.

Необхідні зміни у сфері законодавства щодо перейменування та уточнення багатьох географічних назв. Доцільним було би внесення назв у генеральні плани тих населених пунктів, де вони ще будуть складатися.

З часом мікротопоніми можуть бути безповоротно втрачені і через недостатню обізнаність з проблемами мікротопонімії рідного краю молодшого покоління. На жаль, цю тенденцію відобразили результати проведеного нами анкетування серед школярів. Опитуваним поставлено запитання, відомі чи не відомі їм урочища рідного села (відібрано 20 назв) та бували чи не бували вони там. Аналіз відповідей показав, що в середньому учні

знають тільки 52% назв. Цей показник майже однаковий як у молодших, так і старших школярів. У 60% випадків учні не бували у цих урочищах. Стовідсотковий показник у питанні «чув» отримав тільки один мікротопонім – урочище *Веретище* (у цьому місці проводиться щорічне свято День захисника України, в якому бере участь вся школа).

Пропаганда знань про мікротопонімічний інформативний багаж середовища також є необхідним завданням для просвіти і виховання населення, зокрема молодого покоління. Певним посильним вкладом у вирішення описаних вище проблем є виконана нами робота. Насамперед ми зібрали, зафіксували та систематизували мікротопонімічний матеріал населеного пункту. Мікротопоніми зафіксовано так, як вони звучать місцевою говіркою, не спотворюючи реального звучання назви, що дає можливість точніше з'ясувати її етимологію. Перелік назв подано відповідно до правил транскрипції.

Організовано екскурсії по цікавих природних та господарських об'єктах місцевості, назви яких були невідомі для більшості школярів (назва урочища запам'ятовується майже на 100% тоді, коли людина принаймні там побувала). Виготовлені нами картосхеми мікротопонімії села передані до сільської та шкільної бібліотек, кафе, де найчастіше буває молодь. Свої рекомендації і картографічний матеріал ми передали також у сільську раду, у відділ землевпорядкування.

Невідкладним завданням для пошуковців у найближчий час має стати робота із респондентами-старожилами зі збору інформаційної духовної спадщини, оскільки у вічність відходять носії автентики, цікавої географічної, історичної та етнографічної інформації, що

є унікальною та специфічною саме для цієї місцевості.

Постає необхідність змін у законодавчій сфері щодо перейменування та уточнення багатьох географічних назв. Доцільним було би внесення мікротопонімів у генеральні плани населених пунктів.

Одним із важливих завдань щодо збереження мікротопонімії є просвітницька робота серед населення. Особливо це необхідно для виховання молодого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажанський М. Краса Снятинщини. Детройт, 1982.
2. Білінська Л. Мікротопоніми Покуття, мотивовані вживаними на Гуцульщині діалектними лексемами. *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія*. Випуск XXV–XXVI. Івано-Франківськ, 2010.
3. Білінська Л. П. Формування мікротопонімії Покуття: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2012.
4. Бучко Д. Г. Найдавніші топоніми Прикарпаття. *Vadania dialektów I onomastyki na pograniczu polsko-wshodnioslowiańskim / pod red. M. Kondratiuka*. Białystok, 1995.
5. Бучко Д. Г. Походження назв населених пунктів Покуття. Львів: Світ, 1990.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.
7. Волощук М., Кочкін І., Кугутяк М., Сіреджук П., Томенчук Б., Хруслов Б. Сакральна спадщина Гуцульщини. *Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат*. Каталог пам'яток історії та культури. Історико-археологічне видання. Івано-Франківськ – Львів, 2011. Т. 1. 448 с.
8. Габорак М. Топонімія Галицької Гуцульщини: етимологічний словник-довідник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011.
9. Габорак М. Топонімія Покуття та деяких прилеглих територій. *Етимологічний словник-довідник*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.
10. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини. Київ: Наукова думка, 1973.
11. Інформація респондента Хрептія Миколи. Записано 13 вересня 2018 року.
12. Інформація респондента Паринюка Миколи. Записано 23 вересня 2018 року.
13. Клапчук В. М., Клапчук М. М. Делятинщина: історико-географічне дослідження. Делятин, 2007.
14. Пилип'юк В., Сіреджук П. Новоселиця над Рибницею. Львів: Світло й тінь, 2006.
15. Романюк Я. І. Залуччя над Черемошем. Київ: Веселка, 2004.
16. Смаль О. Л. Мікротопонім, що походять від гідротермінів. Українська пропріальна лексика. Київ: Кий, 2000.
17. Топографическая карта. Коломыя. Москва: Генеральный штаб, 1977.
18. Топографическая карта. Снятын. Москва: Генеральный штаб, 1984.
19. Харитон В. Населені пункти Снятинщини: історичне минуле, культурні традиції, персоналії. 2-ге вид., стер. Снятин: Прут-Принт, 2012.
20. Чабан Д. Ю. Село над бистроплиною Рибницею. Снятин, 1994.
21. Янко М. Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР / Київ: Радянська школа, 1973.
22. Яцій В. О. Спостереження над топонімією Івано-Франківщини (матеріали до історико-етимологічного словника). *Studia Slovakistica*. Вип.10. Ономастика. Топоніміка. Ужгород, 2009.
23. Die Karte. Koenigreich Galizien und Lodomerien. Herausgegeben im Jahre 1790 von Liesganing.
24. Die Karte. Zone 11. Col. XXXII. Kolomea. Wien: Kaiserlich und Königlich Militaergeografisches Institut, 1906.
25. Die Karte. Zone 12. Col. XXXII. Sniatyn. Wien: Kaiserlich und Königlich.
26. Mapa topograficzna. Kutu. Warszawa: Wojskowy Instytut Geograficzny, 1933.
27. Mapa topograficzna. Sniatyn. Warszawa: Wojskowy Instytut Geograficzny, 1933.